

מכתלי בית הדין

תשובות אקטואליות
בענייני חושן משפט

גיליון רנ"א, תשפ"ד

משולחנו של הגאון
רבי מנחם מנדל
פומרנץ שליט"א
ריש מתיבתא 'עוז והדר'

תביעת חברת ביטוח וחברת קרנית

(מאמר המשך משבוע שעבר)

המצפון שלו על התקרית הנוראה ועל אנחת הרווחה על הנס שהתרחש, רק שלא יפנה אל חברת הביטוח שאם יודע לה על המקרה היא תייקר לו את הפוליסה מעתה ואילך.

ר' שמעיה שב להתייעץ עם אותם מומחים ומבינים, ואלו הבהירו לו שאם יפנה לחברת הביטוח יוכל לקבל תשלומים גבוהים לאין ערוך משוויה של העגלה, זאת כפיצוי על הפינוי לבית החולים ועגמת הנפש המרובה, ועל כן מומלץ לו שייגש אליהם ולא יתפתה ליטול את התשלום מהנהג ותו לא. אלא שר' שמעיה, אברך ירא שמים, יודע שעל פי הלכה אין הנהג חייב לו אלא את שווי הנוזק, חשש אולי אסור לו לפנות לחברת הביטוח, מאחר ובכך יזיק בעקיפין לנהג. ואפילו לא יגרום נזק לאיש, עליו לברר אם מותר לו לתבוע את התשלום מחברת הביטוח כל עוד הנהג מוכן לשלם מעצמו את הנוזק. מאחר וכן, שיגר ר' שמעיה את שאלתו לבית הדין.

במסגרת זו נדון בשאלה היסודית שעומדת מאחורי שאלתו של ר' שמעיה: האם החיוב של חברת הביטוח הוא למזיק, בכך שהיא מכסה את נזיקו, או שמא היא מחויבת באופן ישיר לניזק, ואם כן מאיזה דין.

ה. גוי שיגזול יהודי בעקבות תביעת יהודי אחר

במסכת בבא בתרא (נד:) יש מאמר מעניין של רב יהודה בשם רבו שמואל לגבי יהודי שקנה נכס נדלנ"י מגוי, היהודי העביר את התשלום על הקרקע אך עדיין לא קיבל חוזה (-שטר) מסודר על כך, במצב כזה הנכס מוגדר 'הפקר' ויהודי אחר יכול לזכות בו. והטעם לפי שהגוי שקיבל מעות כבר נשלמה דעתו למכור והסתלק בתמורה לקנין המעות שקיבל, ואילו היהודי הקונה טרם זכה בנכס, כיון שדעתו אינה סומכת על העיסקה כל עוד לא קיבל שטר ראייה מהגוי לידו. וכך נפסק להלכה בשולחן ערוך (סימן קצד סעיף ב).

נחלקו התוספות (שם ד"ה וישראל) והרא"ש (ב"ב פרק ג סימן סה) אם כעת יכול היהודי הקונה לתבוע מהגוי בחזרה את כספו, לדעת התוספות הקונה יכול לתבוע את כספו מהגוי, לפי שלא נתן

שצאה לו הדרך כמו לכל האופנוענים שחוצצים את כבישי האספלט בחריקות מחרישות אזנים, לדעתו המוסחת של ר' שמעיה שאף הוא מיהר לדרכו, וחצה את הכביש בזריזות. בו בזמן, נהג האופנוע הגיח משום מקום ונגח בעגלת התינוק שהוביל ר' שמעיה והייתה באותם רגעים באמצע מעבר מהיר של הכביש. צווחת אימה פרצה מגרונו של ר' שמעיה ושל כלל העוברים והשבים לנוכח העגלה שהחלה להתגלגל ולהתהפך במורד הרחוב. אולם למרבה הנס, הילד בן השנתיים נפל מן העגלה מייד עם ההתנגשות ולא נכח בעגלה שהתרסקה ונמנעה לנגד עיניהם הפערות באימה. ר' שמעיה אץ בחרדה לילדו ששכב שרוע על הכביש ויילל בככי קורע עד לב השמים. כוחות ההצלה שמהירו למקום פינו את הילד לבית החולים, ולאחר סדרת בדיקות התברר גודל הנס. הילד יצא מזירת התאונה ללא פגע. כאב הנפילה והטראומה המשתקת אמנם נתנו את אותותיהם בילד הקטן, אך גופו היה בריא ושלם. ר' שמעיה המבועת נשם לרווחה, ונשא את עיניו בהודיה להש"ת. ומיד עם שחרורו של הילד מבית החולים מצויד בעשרות צעצועים ומתנות שהורעפו עליו מכל בני המשפחה, הקרובים והרחוקים, המכרים ועסקני החסד, החל ר' שמעיה לתכנן את מסיבת ההודיה שיערוך להודות ולהלל לבורא יתברך על חסדיו.

בד בבד השיג ר' שמעיה את פרטיו של הנהג הדורס, ומבלי להיכנס עמו לוויכוחים והטלת האשמות דרש במפגיע את תשלום הנוזק של העגלה שנהרסה כליל. הנהג ניסה להתחמק ולטעון שהאשמה כולה מוטלת על ר' שמעיה שחצה את הכביש מבלי להציץ תחילה לצדדים בזהירות הנדרשת. ר' שמעיה נרעש מחוצפתו של הנהג, שהתפרע על הכביש כשור נגח ועוד בא בטענות להולכי רגל תמימים, אולם בעצת מומחים נותר מאופק והודיע לו צוננות שאם לא ישלם את עלות הנוזק, יפנה לחברת הביטוח לממש את זכות התשלום.

בשלב זה מיהר הנהג הפוגע להתנצל על דבריו והודיע לר' שמעיה כי בוודאי שהוא ישלם וכלל לא עלה על דעתו לחמוק מתשלום, הוא הוסיף להכביר תיאורים על מבוכתו הרבה ותחושות

שבוע שעבר הבאנו את השאלה שנשאלה בבית הדין, עם סיפור המעשה, ותחילת הדיון והמשא ומתן ההלכתי, השבוע נמשיך ונסיים את היוצא להלכה ממה שנפסק בבית הדין, ונזכיר בקצרה שוב את דבר המעשה. רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, אמר החכם מכל אדם. קם לו יהודי בבוקר, לוח הזמנים והמשימות שלו ליום הנוכחי סדור במוחו לפרטי פרטים, אך אין אתו יודע מה. האם אכן יעלו תכניתיו לכדי ביצוע או שינחוו ה' בדרך אחרת. מסופר על אחד מגדולי הדורות, שבלכתו בבוקר ראהו מושל העיר ושאלו 'לאן הנך הולך?' 'איני יודע', השיב לו הגדול. המושל קצף על תגובתו שהיתה נראית כלועגת לתבונתו, ומיהר להטילו בבית המעצר. שעה קלה לאחר מכן בא המושל אל תא המעצר ושאל, וכי מה זה עלה על דעתך לומר שאינך יודע להיכן אתה הולך? אמר לו הצדיק, הנה כי כן, לא ידעתי לאן אני הולך, שהרי בדעתך היה ללכת לבית המדרש, ועתה מצוי אני בבית המעצר. התרצה המושל בתשובתו המחוכמת של הצדיק, ופטרו לשלום.

גם ר' שמעיה, יצא מביתו באותו יום גורלי כסודר יומו גדוש ועמוס לעיפה. עליו להוביל את ילדיו הרכים למוסדות לימודם, משם ימחר לבית המדרש להתחיל את יומו בחוק לימודו הקבוע עם חברותא למשך שעה ומחצה. בסיום הלימוד, א"ה, עליו להספיק סבב קניות לקראת חג הפסח הקרב ובא, בחלון זמנים קצר שנותר לו עד לפגישה חשובה שנקבעה לו לקראת הצהריים. בסיום הפגישה ימחר לאסוף את ילדיו מתלמוד התורה והגנים, להגיש בפניהם ארוחת צהריים בבית, וכן הלאה והלאה. היו התכניות סדורות וברורות לו לר' שמעיה, שיצא מפתח ביתו מרוצה ונינוח, אם כי, לא התעכב להציץ על השמש והציפורים, אלא נזדרז לדרכו ולשורת המטלות שממתינה לפתחו.

השיבוש התרחש בצומת הרחובות 'הכחול' ו'הלבן', קרויה בפי כל תושבי שכונת 'הצבעים' הסגוגנית 'צומת כחול-לבן'. ואמנם, בוקר זה מתחילה לא היה לא כחול ולא לבן עבור ר' שמעיה, כי אם קרוב עד אימה לשחור משחור. היתה זו התנגשות בין נהג אופנוע לא מאד זהיר

את הממון לגוי אלא בעד הקרקע, ומשזו לא באה לידו זכותו לתבוע את כספו. ואילו דעת הרא"ש שאין לישראל זכות לתבוע מהגוי את כספו בחזרה, מאחר והגוי זכה בהם בדין.

התוספות לפי שיטתם מוסיפים, שלמרות שכתוצאה מתביעת הקונה, יבוא הגוי ויפקיע שלא כדין את הקרקע מהשני שזכה בו כדין מן ההפקר, אין לקונה להימנע בשל כך מלתבוע את כספו חזרה. אך מסייגים זאת, שבאופן שהיהודי השני שזכה בקרקע מן ההפקר, מוכן לשלם לקונה הראשון את סכום הכסף שנתן לגוי המוכר, אין לקונה לתבוע את הגוי, כי באופן כזה הוא נחשב 'מסור'. בנקודה זו לא מצינו שהרא"ש נחלק, ויתכן שגם הוא יודה שאין להתחשב בכך שהגוי חוזר ותובע את היהודי, אלא שהרא"ש סבור שבלא"ה לא ניתן לתבוע את כסף המכירה מהגוי, כיון שהגוי קיבל את כספו כדין. אך לדרוש מהגוי שיוציא את הקרקע מהיהודי, בזה כתב הרא"ש להדיא שעבירה היא בידו ודין מסור יש לו, שהרי השני זכה בה בדין תורה, זולת במקום שמשפט המלך הוא שלא יזכה בקרקע אלא מי שכתוב

ועוד נראה כי כל הנידון הוא בתביעה של הניזק מהביטוח המקיף שלו לגבות כדיני הערכאות, האם הדבר מותר כאשר הביטוח שלו חוזר לגבות מהמזיק את דמי הנזק כדיני הערכאות ויותר ממה שהמזיק חייב לפי דין התורה, ובזה כתבנו לחדש שאפילו הכי מותר מאחר שהניזק גובה את זכותו, ואין לו לחוש למה שהביטוח גובה שלא כדין תורה, לפי שאין זה מעניינו להפסיד את זכותו

בשטר, שעושים כפי משפט המלך. וכן נפסק להלכה (שם), אלא שכתב השולחן ערוך להלכה שיש לשני לשלם לראשון את דמי הקנייה, והוא כשיטת הרמב"ם (זכ"ה ומתנה פרק א הלכה יד) שהקרקע אצלו רק בתורת משכון עד שישלם לו עליה. ודלא כהרא"ש והטור שסבורים שאינו חייב לשלם לו (ראה סמ"ע סק"י, והנתיבות סק"ה דן אם צריך לשלם לו כל מה ששילם לגוי גם אם שילם יותר משויו).

מדברי התוספות נמצאנו למדים, שכאשר יש בידי הניזק אפשרות לתבוע את חברת הביטוח, אין סיבה להימנע מן התביעה אם בעקבות זאת החברה תתבע אחר כך את המזיק, בצדק או שלא בצדק.

ו. אם יכול מלוה לפדות משכון ולגרום לשליח נזק

אם כי מדברי הרא"ש דלעיל, אין הוכחה שניתן לתבוע את הגוי גם כשבעקבות כך יהיה נזק ליהודי, הרי שבתשובות הרא"ש (כלל קח סימן ו) מצינו הוכחה לכך. הרא"ש פוסק לגבי סיפור שהובא לפניו, ראובן היה שליח של הגוי לבקש הלואה משמעון, וכנגד ההלוואה מסר

ראובן לשמעון משכון של הגוי. כאשר הגיע זמן הפרעון, תבע שמעון את ראובן שיראה להשיב לו את החוב כדי שלא יצטרך למכור את המשכון על מנת לכסות את החוב. השיב לו ראובן, הרי ידוע לך שהלוה הוא הגוי וגם המשכון שלו, לכן נצטרך להמתין שהגוי יפרע את החוב, ולגבי המשכון, דע לך שהגוי הוא אלים, ואם תעשה זאת, אתה מסכן אותי בגופי. פסק שם הרא"ש שאין שמעון חייב להציל את ראובן בממונו, אלא אם ירצה ראובן להציל את עצמו יפדה המשכון או יוסיף משכון לשמעון כדי שלא יפסיד, והרא"ש מוסיף לבאר בתשובה שם מדוע אין בכך חשש ריבית. הלכה זו נפסקה בשולחן ערוך בהלכות ריבית (יו"ד סימן קסח סעיף טו).

לכאורה מפסק ההלכה שכתב הרא"ש, נראה כי הוא מסכים לעיקרון המדובר, שאם יש חוב של יהודי שמותר לו לתבוע אותו, אין לו להימנע מלתבוע בשל נזק שעלול לבוא על יהודי אחר.

אלא שהש"ך (שם סק"נ) הביא שני חילוקים בדברי הרא"ש, חילוק ראשון של הב"ח (סט"ו ריש ד"ה אך קשה) שסבור כי הרא"ש לא כתב

כן אלא כאשר הפנייה לבקשת ההלוואה באה מאת ראובן השליח, ולא כאשר שמעון המלווה הוא שפנה לראובן וביקש ממנו להיות שליחו עבור הגוי, שבאופן כזה בוודאי אין שמעון המלווה יכול למכור את המשכון כאשר הוא מביא בכך נזק לראובן. חילוק שני, שכתב הלבוש (סט"ו), שדברי הרא"ש אמורים דוקא באופן שראובן הביא משכון מהגוי באותו זמן שביקש את ההלוואה, אך אם ביקש הלוואה בעבור הגוי, והתוכנית הייתה שאח"כ הגוי ישלח משכון, מאחר והאחריות על המשכון לא הייתה על ראובן השליח, והוא לא היה אלא שליח של שמעון המלווה להביא את המשכון, אין לשמעון זכות לגרום לו נזק, ואם הלך שמעון ומכר את המשכון ובעקבות זאת הזיק הגוי את ראובן השליח, מחויב שמעון לפצותו.

מדברי הב"ח והלבוש אנו למדים שלא בכל מצב הותר לתבוע גוי כאשר הוא עלול אח"כ לתבוע יהודי או להזיקו, אלא דוקא כאשר יש קשר ברור בין שליחותו של היהודי למשכון ולמצב שנוצר בעקבות אי פרעון החוב. ונראה שהוא הדין בנידון התוספות שהובא לעיל שרשאי הישראל הקונה לתבוע את כסף המכירה מהגוי אפילו שמחמת כך יוציא הגוי את הישראל התופס מן הקרקע שכבר זכה בה מן ההפקר, לפי שהישראל התופס בקרקע הוא שהכניס את עצמו בזכות חברו שקנה את הקרקע מהגוי, והוא דומה לשליח שהכניס עצמו בהלוואה לגוי, שכתבו הב"ח והלבוש שמשום כך המשלח אינו צריך לחשוש להזיקו.

משכך, בנידון של חברת הביטוח, יש מקום לדון אם הניזק רשאי לתבוע מחברת הביטוח מה שלא מגיע לו על פי דין תורה, כאשר הוא גורם בכך בידועין חיובים מיותרים שלא על פי דין תורה למוזיק. אלא שהחוות דעת (שם סק"ל) מבאר שכונת הב"ח דוקא כאשר המלוה מצוה על השליח שלא יזכיר את שמו לגוי, באופן כזה שהגוי

לא יודע שהמלוה הוא אדם אחר, המלוה מקבל על עצמו להציל את השליח מכל נזקי השליחות אל הגוי, ומשכך מחויב הוא שלא להזיק לשליח, אך כל שלא ציווה עליו כן, והגוי גם הוא יודע מי הוא באמת המלוה, הרי שהוא יכול לתבוע את פרעון חובו וכן למכור את המשכון ואין הוא חייב בנזק שיהיה לשליח, כמפורש בשולחן ערוך הושן משפט (סימן קפח סעיף ו) שמי שהגיע לו היזק בממונו מחמת שליחות שולחו, או שהעלילו עליו מחמת השליחות והפסידוהו ממונו, אין המשלח חייב לשלם לו נזקו.

לפי ביאורו של החוות דעת בשיטת הב"ח, הרי שגם להרא"ש, אין אדם צריך להימנע מלתבוע את מה שמגיע לו, גם אם בעקבות זאת יהיה נזק ממוני לאדם אחר, אלא אם כן יש אומדן שהוא קיבל על עצמו מראש לסלק מהשליח את כל ההפסדים הצפויים. ולא נחלקו התוספות והרא"ש בדין זה.

ז. הגדר של הנתיבות בתפיסת פקדון

ומעתה, בהתאם להכרעת הראשונים, ומכללם רבינו הרא"ש, שמותר לקונה לתבוע את הגוי למרות שהגוי ימשיך ויתבע את היהודי שלא כדין, קשה ממה שהוברר לעיל ששיטת הש"ך בדעת הרבה ראשונים ובראשם הרא"ש, שאסור למלוה לתפוס מעות מהשליח או פקדון מהשומר עבור חובו, אם בעקבות כך השליח או השומר יהיו חייבים לשלם.

אמנם הנתיבות (סימן נח סק"ד) יצא לבאר את שיטת הרא"ש והסבורים שאי אפשר לתפוס פקדון כאשר כתוצאה מכך יהיה השומר חייב לשלם, למרות שטענת המלוה צודקת בכך שהוא תופס את ממונו בעל חובו עבור חובו, ומה לו להתחשב בהפסדו של האחר בשל כך, הטעם הוא כי מאחר שיש לשומר אחריות על הפקדון ויבוא לו הפסד בשל כך, הרי זה הפקדון נחשב כדין משועבדים לשומר, ונחשב הדבר שיש לשומר זכויות באותו פקדון, ולפיכך אע"פ שמדין שיעבודא דרבי נתן יכול המלוה לגבות מהבעל חוב של בעל חובו, הדין הוא שאי אפשר לגבות ממטלטלים משועבדים, וממילא אינו רשאי ליטול את הפקדון שיש לשומר זכויות בו. במיוחד כאשר התביעה של המלוה עוסקת במלוה על פה, שאין הוא יכול לגבות ממשועבדים, והרי זה הפקדון משועבד לגמרי לאחריות של השומר, והוא קנוי לשומר כמו משכון בעד האחריות שקיבל על עצמו להחזיר את הפקדון.

למעשה, על פי הגדרת הנתיבות, הרי לנו חילוק ברור בין המסקנה של הרא"ש שאי אפשר למלוה לתפוס פקדון שנמצא בידי אחר ולגרום לו נזק, שבעצם אין למלוה זכות לתפוס את הפקדון המשועבד לטובת השומר, לבין יהודי שתובע את הגוי שיחזיר לו את הכסף על נכס שרכש ולא הגיע לידו, שבסך הכל תובע את כספו בחזרה ומה לו ולנזק שיהיה כאשר יתבע הגוי את היהודי שזכה בקרקע. הרי לדברי הנתיבות גם הרא"ש וסייעתו מסכימים עם סברתו של הריטב"א, שמלכתחילה מותר לאדם ליטול את שלו או מה שמגיע לו, גם אם יש בכך נזק לאדם אחר, ורק בפקדון שנמצא בידי השומר דעתם שאין למלוה כל אפשרות לגבות ממשועבדים.

הנתיבות ממשיך לטוות את דרכו ולסייג את הדברים, שכל היסוד שיש להגדיר את החפצים שבידי השומר כמשועבדים, הרי הוא נכון רק כאשר

עשה השומר קניין באותם חפצים, אבל במקום שלא עשה השומר קנין שמירה, יהיה המלוה יכול לתפוס את הפקדון. וכך מיישב הנתיבות גם את שיטת הרא"ש לגבי הבקרא של היתומים, שנראה מדבריו שהמלוה היה יכול לתפוס, שמדובר כשלא עשה קניין, אלא נעשה שומר על בהמות שעמדו באגם כדרך הרועים, ולכן מועילה התפיסה של הבעל חוב.

אמנם אף לפי שיטת הש"ך והתומים ושאר האחרונים שסוברים כפשוטו הראשונים שבכל מצב של נזק לשליח או לשומר אין המלוה רשאי לתפוס עבור חובו ולהזיק לחבירו, עדיין נראה לחלק בין אופן שהתפוס בתפיסתו יוצר כמו ידיו את החיוב של הנפקד או שליח, והוא ממש מזיקו בידיים, ולכן כתבו הראשונים שאסור לתפוס מידי הנפקד או השליח ולהזיקו, ובין אופן שהאדם תובע דבר מה הראוי לו על פי דין תורה מהגוי, אלא שהגוי הוא שעושה עצמו למזיק לגבות שלא כדין מישראל, שבוזו אינו חייב לחוש מחמת מה

מהביטוח המקיף שלו לגבות כדיני הערכאות, האם הדבר מותר כאשר הביטוח שלו חוזר לגבות מהמזיק את דמי הנזק כדיני הערכאות ויותר ממה שהמזיק חייב לפי דין התורה, ובוזו כתבנו לחדש שאפילו הכי מותר מאחר שהניזק גובה את זכותו, ואין לו לחוש למה שהביטוח גובה את זכותו, תורה, לפי שאין זה מעניינו להפסיד את זכותו.

אבל בנידון של גביה מהביטוח צד ג' של המזיק, שנתבאר שהביטוח מתחייב ישירות לניזק, נראה פשוט שמותר לניזק לגבות ישירות מהביטוח שמשלם כדיני הערכאות, אפילו כאשר המזיק מבקש לשלם בעצמו כדין תורה, כי יש לניזק זכות תביעה ישירות מהביטוח לקבל כדיני הערכאות, על אף שהביטוח יעלה מחמת הגביה את דמי הביטוח למזיק, כי כך הוא הדין הראוי להעלות את דמי הביטוח למי שעושה תאונות, ואין הביטוח גובה שלא כדין תורה מהמזיק, ולכן פשוט יותר שאין לניזק מה לחוש שנעשה כאן איזה דבר שלא כדין.

וכן פסק הגאון רבי יעקב בלוי זצ"ל בספרו פתחי חושן (נזיקין פרק י' הערה מו), שנראה כי בביטוח צד שלישי, ההתחייבות שיש לחברת הביטוח היא כלפי הנפגע, ובפרט בתאונות דרכים שהוא על פי החוק, ולכן נראה שיכול הניזק לתבוע ישר מחברת הביטוח את כל הראוי לו לפי חוקי הערכאות כפי שהביטוח מחוייב כלפיו, ואפילו שהדבר עשוי לגרום נזק למבוטח שגם מוכן מצידו לשלם את כל המגיע לניזק לפי דין תורה.

ח. חברת קרנית

במקרים בהם המזיק לא עשה כלל ביטוח, גם לא ביטוח חובה, יש תאגיד ציבורי בשם "קרנית", שייעודה לשלם את כל תביעות נזקי הגוף של נפגעי תאונות דרכים, ובכלל זה פיצויים לנזקי גוף, כאשר הנפגעים אין להם חברה אחרת לתבוע. לאחר שהנפגעים תובעים את "קרנית", חוזרת האחרונה ותובעת את המזיק. לפי כל מה שנתבאר לעיל, דין החברה הזו אינו שונה מכל חברת ביטוח. במיוחד שההתחייבות של קרנית היא מכח החוק והעניין הציבורי שבדבר, ומשכך אין מניעה לניזק לתבוע אותם, גם אם בעקבות זאת הם יתבעו אחר כך את המזיק.

ט. זהירות מגזל

בלהט הדברים, עלול להיות מצב שבו הניזק מפרזי בסכום הפיצויים

על הצער והעגמת נפש ושאר מרעין בישין, והוא תובע את חברת הביטוח בסכומים גבוהים מכפי שבאמת אמורים לשלם לו גם על פי הכללים שלהם. צריך לדעת שאין לכך שום היתר. הרי אפילו גזל הגוי אסור לדברי הכל. בנידון שלפנינו, אם על ידי הערמתו על חברת הביטוח להוציא מהם ממון שלא כדין תורה [אף שלא נראה היתר לכך גם אם החברה שייכת רק לגוי, ואין בה מניות או בעלי זכות אחרת מבני ישראל], הם חוזרים אחר כך ומוציאים זאת מן המזיק, הדבר נחשב גזילה גם כלפי אותו מזיק שהוציא ממנו ממון שלא כדין, וכמו שנתבאר להדיא בראשונים ובשולחן ערוך הנ"ל לגבי הזוכה בקרקע הגוי, שאם הוא משלם לקונה את מעותיו, אסור לו שוב לתבוע את הגוי ויש לו דין מסור. וכן כתב בערך ש"י (סימן קסב סק"א) שכאשר תובע את הגוי יותר ממה שמגיע לו ועל ידי כן יגזול הגוי ישראל, יש לו דין מסור על מה שגבה ממנו יותר מדינו, ואף בדיעבד חייב להחזיר את הממון שגבה שלא כדין.

אמנם במה שנשאלנו על ידי רבים, האם כאשר חברת הביטוח מסרבת לשלם כפי שמצוי פעמים רבות, אם במצב כזה ניתן לתבוע את חברת הביטוח בערכאות, הנה בוודאי יש לנסות תחילה להציע להם לבוא לדין תורה, אך בדרך כלל ברור שחברת הביטוח לא יישמעו לתביעה בבית הדין והם אינם מעוניינים בכך, מאחר והכללים שלהם מבוססים על חוקי המדינות, הרי על דעת כן הם מחוייבים, וניתן לתבוע אותם.

זה דבר המשפט

• ר' שמעיה הניזק רשאי לתבוע את חברת הביטוח של המזיק, גם אם בעקבות זאת חברת הביטוח תייקר לו את דמי הביטוח בעתיד.

• כמו כן גם באופן שהניזק מבקש לגבות את הנזק מהביטוח המקיף שלו, והביטוח עתיד לחזור ולתבוע מהמזיק כחוקי הערכאות ויותר מהראוי לפי דין תורה, הדבר מותר.

• היתר זה הוא לגבי הנזק הברור שחברת הביטוח מתחייבת לשלם לניזק, והוא עיקר ייעוד הפוליסה, ואין היתר להוציא מהביטוח סכומים נוספים שלא כדיני הערכאות, ובוודאי לא כאשר לאחר מכן הביטוח יגבה סכומים אלו מהמזיק, או שהוא יעלה למזיק את גובה הפרמיה.

• יש אופנים שהביטוח שנרכש על ידי המזיק נועד כדי לכסות אותו מכל מיני תביעות שונות שאינן בשגרה, כמו למשל רופאים שמבטחים את עצמם במקרה של נזקים לא שגרתיים, במקרים אלו יש לדון בכל דבר לגופו הן כלפי ההתחייבות של חברת הביטוח אם בכלל הגדר שלה היא התחייבות מול הנפגע או רק למול המבוטח, והן כלפי הנזק שנעשה למזיק כאשר יתכן שמשתמשים ממש בממון שלו, ואזי הנושא תלוי במחלוקת הפוסקים דלעיל.

